

УДК 347.962.1(497.11)

Валерија ГРОЗДИЋ, мастер
сарадник у настави на Правном факултету Универзитета у Београду

ОДНОС ДРЖАВЕ ПРЕМА ПРОФЕСИОНАЛНОМ УДРУЖИВАЊУ СУДИЈА – СЛУЧАЈ ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ*

Резиме

Рад се бави персоналном независношћу судија и одговара на питање колико су судије у Србији заиста независне у остваривању својих права на професионално удруживање. Анализира се само случај Друштва судија Србије и однос законодавне и извршне власти према члановима али и удружењу као целини, од оснивања до прве половине 2016. године. Кроз дубинске полуструктуриране интервјуе са двадесет чланова најрепрезентативније удружења судија у Србији, низом питања настојало се утврдити став испитаника о томе да ли, и на који начин, држава подржава или оштрира њихово организовање и активности, или је пак, њен однос индиферентан. Аутор се не бави политичким решењима проблема – циљ истраживања је да се прикажу мишљења, ставови и искуства председника пређане власти који сматрају да их је држава на разне начине оштрирала и да не могу да се удружују без спољних утицаја и притисака.

Кључне речи: професија судија, струковно удруживање, Друштво судија Србије, извршна власт, законодавна власт.

* У раду ће бити презентовани и обрађени резултати само једног дела експлоративног истраживања које се бави судијском професијом, положајем и персоналном независношћу судија у Србији. Предмет неког другог рада ће бити анализа и дискусија преосталих налаза који се тичу притисака којима су изложене судије и повреда сталности судијске функције у реформи правосуђа.

I Увод

Повод за истраживање је све већа реакција стручне јавности на континуирано деградирање једне од најстаријих и најцењенијих професија, о чијем угледу је данас постало дискутабилно говорити. Не занемарујући институционалну независност суда, која се мери степеном уплива законодавне и извршне власти, рад се бави само персоналном независношћу судија у једном сегменту – да ли судије могу слободно да остваре своје законом загарантовано право на професионално удруживање? Ово експлоративно истраживање обухвата 20 судија и намера истраживача је да буде први корак ка истраживању обимнијих размера. Циљ је био да се ова недовољно истражена област правничке професије анализира у историјском, друштвеном и политичком контексту, као и да се утврди мишљење саговорника о томе да ли држава одговара на њихове потребе.

Узимајући у обзир значај судијске независности у погледу професионалног удруживања, недостају истраживања која се баве овом темом. У домаћој литератури, најобимнија социолошка анализа судија датира из 1983. године, коју је у форми анкете спровео др Угљеша Звекић на нивоу територије СР Србије, у којој су учествовале судије свих тадашњих редовних судова опште надлежности. Показало се да су представници струке и тада високо вредновали морал и независност као особине које треба да красе идеалног судију, али су истакли да је политичка подобност значајан фактор у регрутацији и каријерном напредовању у животу реалног судије.¹

Рад се састоји из три дела. Након уводног дела, у наставку се објашњавају заједничке особине свих професија с посебним освртом на значај и правни аспект професионалног удруживања судија. Кроз историјску призму, анализирају се мотиви судија за оснивање Друштва судија, као и друштвени контекст у којем је онемогућена регистрација и рад удружења на одређени период. Образлаже се досадашњи учинак удружења и пресек тренутног стања, уз критички осврт на однос законодавне и извршне власти према судству уопште. У другом делу, описани су коришћени методи и начин спровођења истраживања. Трећи део рада посвећен је представљању и анализи резултата квалитативног

1 Од новијих истраживања, издвајају се: Борис Беговић, Бошко Мијатовић, Драгор Хибер, *Корупција у правосудју*, Београд, 2004; Зоран Гавриловић, Марко Милановић, *Истраживање професионалног индустријелног јавних институција и судија*, Ниш, 2014. У странијој литератури углавном преовлађују радови који се баве истраживањем друштвене позиције судија и правне професије уопште. Упор. Ernest Greenwood, „Attributes of a profession“, *Social Work*, 2/1957; Talcott Parsons, *Essays in Sociological Theory*, Revised Edition, Illionis, 1964; Ole Hammerslev, *Danish Judges in the 20th Century: A Socio - Legal Study*, Copenhagen, 2003.

истраживања, где је осим анализе садржаја законске регулативе и научних текстова, за прибављање података коришћена и метода полуструктурираног интервјуа.

II Професионално удруживање судија

1. Професија и професионално удруживање

Термин „професија“² се у свакодневном говору користи у различитим значењима. У социолошком смислу, многи аутори појам професије дефинишу набрајањем различитих особина, али су у суштини сагласни око основних одлика свих професија. Једно од схватања, појам *професије* дефинише као трајно обављање делатности, где високо образовани припадници професија имају монопол над знањем и вештинама потребним за њено обављање и које је као такво нужно за функционисање друштва.³ У странијој литератури *професија* се схвата као група занимања (адвокати, лекари, судије итд.) чији су носиоци правно овлашћени да пружају високо специјализоване услуге, које су засноване на стручним и научним знањима.⁴ *Правна професије* се схвата и као скуп професионалних улога (судије, адвокати, професори права) сврсисходно усмерених на одржавање правног система што је од значаја за све чланове друштва који су уједно и правни субјекти.⁵

Један од првих аутора који је истакао значај поделе рада и предности професионалног организовања био је Емил Диркем. Диркем је сматрао да у савременим друштвима једино професионалци, који осећају потребе професије којој припадају, када се уједине представљају моралну снагу која може да смањи општу правну и моралну аномију друштва.⁶ Талкот Парсонс истиче значај професија за модерну друштвену структуру, наглашавајући да су професије институционални оквир рада у коме се врше најважније друштвене функције.⁷

2 Реч професија има корен у латинској речи – *profiteer* што значи јавно признати, посебно се бавити нечим, бити јавни учитељ, бити посвећен неком послу. Вид. Драгана Кнежић–Поповић, „Историја слободних професија – од *artes liberales* до савременог доба“, *Страни правни живои*, бр. 2/2008, 19.

3 Жељка Шпорер, *Социологија професија – олед о друштвеној увјетности и професионализације*, Загреб, 1990, 15

4 Bryan S. Turner (ed.), *The Cambridge Dictionary of Sociology*, Cambridge, 2006, 474.

5 Mathieu Deflem, *Sociology of Law – Visions of a Scholarly Tradition*, Cambridge, 2008, 182.

6 Емил Диркем, *О њогели друштвеној пага*, Београд, 1972, 54–55.

7 Talcott Parsons, *Essays in Sociological Theory*, Revised Edition, Illionis, 1964, 48.

Значај професија за савремено друштво можемо сагледати двострано – пре свега према друштву и држави, а онда и према самој професији изнутра и њеним члановима.⁸ Припадници одређене професије, поседују монопол на специфична знања и вештине, као и на њихову примену, која представљају најважнији ресурс у модерном друштву. Како расте свест о значају професије за друштво у целини, развија се и жеља стручњака да допринесу укупном просперитету заједнице у којој живе. Осим наведених предности за друштво, струковна удружења омогућавају својим члановима да се додатно обучавају, размењују искуства са колегама и учествују у разним облицима едукације. Удруживањем се штити струка од евентуалних напада, како спољних, тако и унутрашњих, јача лојалност и поштовање према другим колегама, али и према професији као таквој. Осим тога, јавља се и потреба да се принципи и опште прихваћен систем вредности утемељи у кодексу етике.⁹ Ово је од посебног значаја за судијску професију, како би остваривање правде била врховна вредност којој тежи сваки судија.¹⁰ Коначно, професионалним удруживањем јача професионални интегритет сваког судије понаособ који самим тим доприноси изградњи интегритета професије којој припада.

2. Правни аспект професионалног удруживања судија у Србији

Правну државу одликује на закону изграђен правни систем, једнако обавезујући за све грађане који су дужни да се понашају у складу са прописаним нормама.¹¹ Једна од основних особина савремене правне државе јесте подела државне власти на законодавну, извршну и судску. Сходно томе, Устав Републике Србије¹² у члану 4. однос три гране власти заснива на „...равнотежи и међусобној контроли“ с тим да је судска власт независна, што значи да над њом, извршна и законодавна власт не

8 Зоран Гавриловић, Стјепан Гредел, *Професија између корупције и индустријализације*, Београд, 2011, 4.

9 Угљеша Звекић, *Професија судија – социолошка анализа*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Београду, Београд, 1983, 36.

10 Augusto Hortal Alonso, „La justicia entre la ética y el derecho“, *Ética de las profesiones jurídicas* (comp. José Luis Fernández Fernández, Augusto Hortal Alonso), Madrid, 2001, 18.

11 Појам *правна држава (Rechtsstaat)* настао је у европском континенталном систему, док је појам *владавина права (Rule of Law)* карактеристичан за англосаксонски систем. У раду ће се ови појмови користити подједнако, с претпоставком да имају истоветно значење. Вид.: Драган М. Митровић, *Теорија државе и права*, Београд, 2010, 228–236.

12 Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006, чл. 4.

могу да успоставе контролу.¹³ Да би се спречила могућност политичке злоупотребе, судска власт мора уживати самосталност и независност и бити одвојена од законодавне и извршне власти. У прилог томе, према прописаним домаћим и међународним стандардима, као кључни елементи формуле о политичкој независности судства и судија, наводе се пре свега правно дефинисање суда као независне и самосталне државне институције, затим и институционална и персонална независност судија.¹⁴

Као једна од гаранција персоналне независности судија, право на (струковно) удруживање судија, гарантовано је Европском конвенцијом о људским правима (члан 11), која је саставни део правног поретка Србије, али и многобројним међународним прописима.¹⁵ Ово право изричито прописује и Устав Републике Србије¹⁶ у члану 55: „...јемчи се слобода политичког, синдикалног и сваког другог удруживања и право да се остане изван сваког удружења“. Уставом гарантовано право на удруживање, даље је подробније дефинисао Закон о судијама¹⁷ у члану 7: „Судије имају право да се удружују у струковна удружења ради заштите својих интереса и очувања независности и самосталности у раду“. Овим законом је такође дозвољено и учешће у активностима

13 Занимљиво је да је Друштво судија Србије предлагало да се овај став избрише односно преформулише тако да се само „однос законодавне и извршне власти заснива на равнотежи и међусобној контроли“, како би се избегло решење да о избору судија одлучују и Народна скупштина и Високи савет судства. Предлог није прихваћен.

14 Осим наведених елемената, политичку независност судија и судства карактерише: непристрасност, право на случајног то јест „природног“ судију, доношење одлуке у разумном року итд. Вид. шире: Весна Ракић – Водинелић, Ана Кнежевић Бојовић, Марио Рељановић, *Реформа њравосуђа у Србији 2008–2012*, Београд 2012, 19.

15 Право на (струковно) удруживање, изричито је наведено и осталим међународним документима, међу којима су: Основна начела независности судства (тачке 8 и 9) усвојена од стране Уједињених нација 1985. год., Европска повеља о статусу за судије (тачка 1.7), Магна карта судија (Основна начела) Консултативног већа европских судија Савета Европе (тачка 12) и Препорука Комитета министара Савета Европе државама чланицама. Вид.: Предлози Друштва судија Србије упућени Министарству правде и државне управе у вези са радном верзијом Закона о изменама и допунама Закона о судијама, достављеном 13. 12. 2012.

16 У истом члану, Устав Републике Србије прописује да за оснивање удружења није потребно претходно одобрење, већ само упис у регистар који води државни орган у складу са законом. Забрањују се тајна и паравојна удружења, а може се забранити и рад удружења чије је деловање усмерено на насилно рушење уставног поретка, кршење зајемчених људских или мањинских права или изазивање расне, националне или верске мржње. Вид.: Устав Републике Србије, чл. 55

17 Закон о судијама, *Службени гласник РС*, бр. 116/2008, 58/2009 – одлука УС, 104/2009, 101/2010, 8/2012 – одлука УС, 121/2012, 124/2012 – одлука УС, 101/2013, 111/2014 – одлука УС, 117/2014, 40/2015 и 63/2015 – одлука УС.

струковних удружења у току радног времена, ако се тиме ни на који начин не ремети рад судија у суду.

3. Однос законодавне и извршне власти према судству

Упркос начелу поделе власти и Уставом гарантоване независности треће гране власти, присутни су случајеви инструментализације судства за потребе владајућих структура. Мноштво законских промена у Србији, које су се десиле у периоду од 2000. године до 2008. године, указује да је свака нова власт свој мандат почињала мењањем и исправљањем онога што није добро урадила претходна власт, али је мењала и оно што је било добро.¹⁸ Непостојање прецизног плана и променљивост политичке воље, резултирало је да се Закон о судијама из 2001. године мења чак једанаест пута, Закон о уређењу судова из 2001. године шест пута и Закон о Високом савету правосуђа из 2001. године пет пута.¹⁹ Због тога су највише испаштале судије које не знају који пропис треба да примене, а одлуке им се све чешће укидају, као и грађани који не знају који закон је на снази.²⁰

Период од 2008. године до 2010. године, и сада већ Уставом потврђен неуспео и незаконит (ре)избор, показао је да сталност судијске функције није неповредива. Осим Министарства правде (извршна власт), Народне скупштине Србије и Одбора за правосуђе (законодавна власт), значајну улогу у урушавању правосудних институција имали су Високи савет судства и Државно веће тужилаца.²¹

Савет за борбу против корупције, у свом Извештају о реформи правосуђа из 2012. године,²² аргументовано образлаже да постојећа

18 Драгана Бољевић „Уједначавање судске праксе – између правне сигурности и судијске независности“, *Уједначавање судске праксе – Однос између правне сигурности и судијске независности*, Друштво судија Србије, 2015, 18–24.

19 *Ibid.*

20 Испитане судије сматрају да је судијска слобода у одлучивању угрожена и да се због страха од могућег укидања пресуда, судије све чешће окрећу дедуктивном начину правног расуђивања. Мишљења су да је појединачан осећај за правду сваког судије стављен у други план и да се од њих само очекује пуко силогистичко закључивање. О манама оваквог закључивања види шире: Саша Б. Бован, *Правна херменеутика између лоике и филозофије – социолошки метод у њумачењу и примени права*, Београд, 2014, 100–132.

21 У спровођењу (ре)избора важну улогу су одиграла ова два тела, која су пре свега била незаконито састављена, али и чији рад је и даље споран. Вид.: Зоран Гавриловић, Марко Милановић, *Испраживање професионалној интелектуалној јавних тужилаца и судија*, Ниш, 2014, 17.

22 Савет за борбу против корупције, Извештај о реформи правосуђа, више података доступно на адреси: <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/izvestaji/cid1028-1965/izvestaj-o-reformi-pravosua>, 10. 8. 2016.

правосудна решења доводе у питање судску независност. Као проблематичне одредбе наводе се: потчињавање судске власти извршној и да равнотежа три гране власти није доследно спроведена; неоправдано велики утицај Министарства правде на рад судова и судија; непостајање буџета резервисаног само за правосуђе; нетранспарентан рад, као и неспојивост функција у првом сазиву Високог савета судства и Државног већа тужилаца, као и самостална одлука извршне власти о реизбору коју је спроводио Високи савет судства; споран избор председника судова, где коначну одлуку доноси Народна скупштина, што се разликује од начина на који се бирају остале судије²³ итд.

4. Случај Друштва судија Србије

Уочавајући правилност таласа професионализације у Србији, 90-их година двадесетог века, већина струковних удружења настаје као одговор на неразумевање власти за потребе професија, и као израз јачања свести о њиховој улози и значају за друштво.²⁴ Тако и Друштво судија настаје као вид отпора на покушај инструментализације правосуђа у политичке сврхе. Свесни своје одговорности према грађанима односно друштву у целини, 600 судија (што је тада била четвртина од укупног броја судија) је 26. априла 1997. године, у оквиру постојећег Удружења правника Србије основало своје удружење – Друштво судија Србије.²⁵ У жеку грађанских протеста,²⁶ под слоганом „Не пристајем“, део судијског

23 О овоме се изјашњавала и Венецијанска комисија, која је упутила примедбу да је потребно променити Устав, како би се смањила присутна политизација судства. Друштво судија Србије је предлагало да се промени Закон о судијама, тако што би се формирало једно судско управно веће које би смањило овлашћења председника суда. Ниједан од предлога још увек није прихваћен.

24 У првом таласу професионализације у Србији, припадници професија самостално оснивају своја удружења, док је у периоду након II светског рата држава, односно владајућа партија, често била иницијатор оснивања или подршка оснивачима. Вид.: Зоран Гавриловић, Стјепан Гредел, *Професија између коруџије и индигности*, Београд, 2011, 12.

25 Чланак судије др Зорана Ивошевића под називом „Не пристајем“ у коме се осуђује учествовање колега судија у мењању изборне воље грађана речима: „...не пристајем на послушност дневној политици и на суђење којим се угађа политичкој вољи било које партије. Не пристајем на избор судија који су лојални, а нису компетентни. Не пристајем на зависно судство у којем се суд бави прањем дневне политике уместо да буде симбол правне државе“ изазвао је велики одјек у стручној јавности. Убрзо су се огласиле и друге судије Врховног суда, што је охрабрило и већину судија да јавно иступе и на неки овај чланак прихвате као свој манифест. Вид.: Историјат Друштва судија Србије, <http://www.sudije.rs/sr/o-nama/istorijat>, 14. 2. 2016.

26 Период од новембра 1996. до фебруара 1997. године, обележили су грађански и студентски протести, који су били уперени против тадашње владајуће Социјалистичке партије Србије (СПС) и председника државе Слободана Милошевића. Оно што је

кадра се успротивио све јачим и отворенијим притисцима на судије, којим је тадашња власт покушала да легализује прекројене резултате локалних избора из 1996. године у корист владајуће партије.

Упркос томе што су испунили све законом предвиђене услове за оснивање удружења, Врховни суд Србије је, 17. фебруара 1999. године одбио тужбу Друштва судија. На тај начин потврђено је решење Секретаријата унутрашњих послова у Београду, којим се не дозвољава упис Друштва судија у регистар удружења грађана и тиме спречава добијање статуса правног лица.²⁷ Против ове одлуке Врховног суда, највише је јавно иступао др Зоран Ивошевић, тадашњи председник Управног одбора Друштва судија и судија Врховног суда. Указивао је да се ограничавањем слободе грађанског удруживања, доводи у питање статус грађанина свих судија, без кога нису могли ни остварити право на судијску функцију: „Ако се могу удруживати голубари, опанчари, књижевници, лекари, новинари и сви други који се баве одређеном професијом као животним позивом, неразумно је да се судијама то забрањује.“²⁸

Осим препрека на које је наилазило Друштво судија као ентитет, последице су осетили и најистакнутији чланови Друштва судија – др Зоран Ивошевић, Слободан Вучетић (судија Уставног суда) и Божа Прелевић (судија Петог општинског суда и портпарол Друштва судија), које је Скупштина Србије 21. децембра 1999. године разрешила дужности. Тадашњи председник Врховног суда је 2000. године упутио допис свим председницима судова у Србији тражећи да се одрже седнице, на којима судије треба да се изјасне да ли су чланови Друштва судија или не. Након тога, више десетина најутицајнијих чланова Друштва судија је резрешено, што је била последица селективног и погрешног тумачења закона.²⁹ Према виђењу С. Вучетића овакво поступање имало је за циљ

иницирало демонстрације, било је прекрајање изборних резултата у Нишу, где је укупан број гласова који су освојили представници партије СПС-а повећан, а опозиционе коалиције „Заједно“ смањен, што је могло јасно да се види и на записницима изборне комисије.

27 Занимљиво је да је ова пресуда којом се забрањује удруживање судија, била достављена свим судовима широм Републике Србије уз јавно коментарисање тадашњег председника Врховног суда, како је оваква тежња за посебним професионалним удружењем уствари прикривено политичко деловање неколицине. Вид.: Бранка Каљевић, „Судије нису грађани“, *Полишика*, бр. 439/1999, http://www.vreme.com/arhiva_html/439/14.html, 16. 2. 2016.

28 *Ibid.*

29 Тумачећи овакве потезе као политичко разрачунавање, Друштво судија је стало у заштиту тројице разрешених чланова, који су уједно и оснивачи овог струковног удружења и сходно статутарној одредби, дозволило им да остану чланови струковног удружења, упркос одлуци Народне скупштине. Вид.: Историјат Друштва судија Србије, <http://www.sudije.rs/sr/o-nama/istorijat>, 14. 2. 2016.

политичку одмазду, застрашивање и ућуткавање правосуђа.³⁰ Нажалост, застрашивање је успело и Друштво судија је престало са радом. Тек је у априлу 2001. године обновљен рад удружења, а у јулу исте године добија и формалноправни статус.

5. Циљеви, вредности и залагања Друштва судија Србије

Сама идеја и упорно настојање за формирање и опстанак Друштва судија, доказало је да су судије, или барем већински део судија у Србије, одувек биле свесне тежине свог позива и значаја удруживања у професионалној сфери. Вођени жељом да сачувају тековине правне државе, који су одлика сваког демократског друштва, ово струковно удружење залагало се за самостално, независно, ефикасно и непристрасно судство. У домену статусних питања, Друштво судија је интензивно радило на унапређивању одредаба о раду и организацији судова, очувању угледа, достојанства, стручности судијског кора и раду на јачању материјалног положаја судија.³¹ Вредности на којима се темељи Друштво судија су: праведност, стручност, одговорност, поштење и интегритет.³²

Као достигнуће од националног значаја које тежи очувању независности судства и подизању укупне ефикасности свих сегмената правосудног система, Друштво судија је, заједно са Владом Републике Србије као суоснивачем, основало Правосудни центар за обуку и стручно усавршавање.³³ Данас Друштво судија броји нешто више од 1000 чланова и једно је од најјачих националних удружења судија у Европи. Заједно са Удружењем јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, предано ради на јачању капацитета правних струковних удружења у складу са европским стандардима.³⁴

30 Урош Комленовић, „Велико спремање правосуђа – политичка одмазда“, *Полиџика*, бр. 468/1999, http://www.vreme.com/arhiva_html/468/07.html, 16. 2. 2016.

31 Само је у периоду од 1992. године до 1994. године око 800 судија напустило правосуђе због тешке материјалне ситуације изазване великом инфлацијом.

32 Мисија Друштва судија Србије, <http://www.sudije.rs/sr/o-nama/misija>, 17. 3. 2016.

33 Идеја је била да се уведу обавезе међународних докумената чији су творци Уједињене нације и Савет Европе и да стална обука судија постане одлика домаћег судства. Вид.: <http://arhiva.mpravde.gov.rs/cr/articles/strucno-usavršavanje/pravosudni-centar-srbije/>, 17. 3. 2016.

34 Друштво судија Србије је од 2008. год. члан Европског удружења судија за демократију и слободе (MEDEL), а од 2009. год. Међународног удружења судија (IAJ). Ове организације су пружиле велику подршку судијама у Србији током борбе за враћање нереизабраних судија на функције. Вид.: Драгана Бољевић, „Country

III Методологија истраживања

Осим велике друштвене потребе за информацијама које потичу директно од припадника правничке професије, конкретну судија, прикупљање и интерпретација ових података има многобројне научне предности. Значај интердисциплинарног приступа, односно коришћење социолошке методе за истраживање правног питања, огледа се у могућности сазнавања ставова и мишљења припадника судијске струке, као и компарације добијених резултата из којих се могу извући корисни закључци.³⁵

1. Процес истраживања

Узимајући у обзир да сама истраживачка област намеће избор метода,³⁶ *интервју* као техника усменог прикупљања података о ставовима, мишљењима и осећањима испитаника, кога одликује директна, отворена и флексибилна комуникација, била је први избор истраживача.

Примарни извор података односно интервјуи, спроведени су уз претходни усмени добровољни пристанак испитаних судија и гарантовану анонимност. Сходно жељи саговорника, већина интервјуа је обављена у просторијама суда након завршетка радног времена, док је други део разговора обављен на дан одржавања конференције Друштва судија у Београду. Лично присуство истраживача конференцији допринело је бољем разумевању начина живота, говора, међусобних односа саговорника и пружило основу за разумевање и анализу њихових наратива. Све судије су биле високо мотивисане да учествују у истраживању што је био темељ за изградњу односа поверења које је нужно за веродостојност одговора. Само два испитаника нису пристала на снимање разговора, што је захтевало вођење бележака. Интервјуи су трајали од 45 минута до сат и по времена.

Питања из интервјуа су била конципирана у три блока: а) разлози приступања и улога и значај професионалног удруживања за судију појединца, б) да ли и какве притиске су судије трпеле у свом раду и в) како судије перципирају однос власти према њиховом удруживању. У овом раду биће анализирани само резултати последњег истраживачког

report – Serbia“, *Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe* (eds. C. Ghinea, L. Stefan), Bucharest, 2011, 204.

35 Urszula Jaremba, Elaine Mak, „Interviewing Judges in the Transnational Context“, *Boom Juridisch Tijdschriften*, 05/2014, 11.

36 Donald E. Polkinghorne, „Language and Meaning: Data Collection in Qualitative Research“, *Journal of Counseling Psychology*, 52/2005, 138.

питања које је детаљније разрађено кроз мање опширна питања, а истраживач је настојао да се држи структуре уз незаобилазне дигресије којима су саговорници често прибегавали.

2. Узорак

Узорак се састојао од укупно 20 судија, чланова Друштва судија Србије, при чему су заступљени припадници оба пола (8 испитаника мушког пола и 12 женског пола) и различите старости. Испитане судије раде у судовима опште надлежности – основни суд (10 испитаника), виши суд (5 испитаника), апелациони суд (4 испитаника) и Врховни касациони суд (1 испитаник). Седиште судова налази се у различитим градовима Србије, односно укупно 10 испитаних судија живи и ради у великим градовима Србије, 6 испитаника у средњим градовима и 4 испитаника у малим градовима.³⁷ Узорак формиран на овај начин помогао је разумевању свих друштвених, економских и статусних разлика ове наизглед кохерентне професионалне целине³⁸ и успешно балансира полне, старосне и демографске карактеристике неопходне за репрезентативност феномена који се истражује.

3. Процес анализе

Спровођењу сета *интервјуа*, претходило је читање доступне литературе која се тиче предмета истраживања и *анализа садржаја* научних текстова и правних прописа. Неформални разговори са истакнутим судијама допринели су квалитету и поузданости прикупљених података и омогућили да се предметни феномен сагледа из више углова.³⁹ Анализа ових налаза захтевала је поновно слушање снимљених разговора, као и ишчитавање бележака и транскрипата. Крајњи корак био је упоређивање и класификација одговора испитаника са циљем конструисања заједничких образаца и тенденција.

37 Узимајући у обзир да је примарни задатак истраживача да сачува анонимност испитаника, приликом представљања резултата ће бити назначен само пол испитаника и величина града у коме суди. Стога су за потребе писања овог рада коришћени подаци Републичког завода за статистику Републике Србије објављени 30. јуна 2016. године. Према резултатима пописа становништва, у раду је направљена следећа класификација градова на: мале градове (мање од 60.000 становника), средње градове (од 60.000 до 150.000 становника) и велике градове (преко 150.000 становника). Вид.: Републички завод за статистику, више података доступно на адреси: http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/16/32/SN40_168_srb-2015.pdf, 10. 11. 2016.

38 О. Hammerslev, „How to Study Danish Judges“, *Theory and Method in Socio-Legal Research* (eds. Reza Banakar, Max Travers), US – Canada, 2005, 206.

39 Uwe Flick, *An Introduction to Qualitative Research*, 4th ed, London, 2009, 405.

IV Резултати истраживања и дискусија

Добијени резултати ће бити приказани уз навођење цитата самих испитаника како би се илустровани приказани налази. Полази се од општег питања – како испитаници дефинишу однос државе према њиховом професионалном удруживању, након чега се разматрају три аспекта независности Друштва судија – могућност државног финансирања, однос државе према предлозима који долазе из струке, и на крају, предности и недостаци плурализма струковних удружења.

1. Државна подршка или опструкција?

У погледу односа државе према удружењу, ставови испитаника су били подељени.

а) Судије које су мишљења да *држава нијми подржава нијми ојсируира рад Друштва судија* дефинишу однос власти као неутралан, незаинтересован, инертан уз објашњење да иако постоји декларативна подршка, извршна власт је неретко „глува“ за захтеве и предлоге овог дела струке и „нема“ када треба да образложи своје неслагање са изнетим предлозима. Забрињава и став испитаника да поред тога што извршна власт не доживљава судство као трећу грану власти, и саме судије се често осећају као пуки извршиоци воље извршне власти.

„Заиста немам неки ујисак да смо йрејтерано ојсируирани. Нисмо ни йодржавани. Мислим да их некако није брија за нас. То је сјав йрема судској власји у целини, йде смо им ми најмање бијни и не йосјоји свесј да смо йрана власји која йреба да има ујицај у држави.“ (жена судија, мали йрад)

Иако део испитаног узорка препознаје однос државе као амбивалентан, неки од њих ту индиферентност тумаче као *йасивно омејтање* удруживања. Сматрају да однос према судству као „декору“ извршне власти и директно игнорисање предлога који долазе из струке може да се тумачи и као прикривена опструкција.

„Мислим да нас нејде уважавају онолико колико морају, јер је йо налој мејународне заједнице... сјављају нас у радне йрује, али нису баш нешјо ради да йослушају нашу аргументајију или да нам одјоворе... Али барем би био ред да нам образложе зашјо не уваже наше мишљење. Просјо нас изијоришу. Зајо мислим да нас можда йако ојсируирају.“ (жена судија, мали йрад)

б) Друге судије препознају *активне облике* опструкције од стране државне власти. Разлози који се наводе у прилог тврдњи да држава

аисолуџино ојсџруира рад Друштва судија јесу да независно правосуђе није подложно утицајима и да јачање удружења које јавно указује на грешке власти не погодује тежњама извршне власти да успостави контролу над правосуђем.

„Држава веома ојсџруира рад Друштва збој његовој криџичкој осврџа на јрешке власџи... Не само наша, нејо све јолиџичке власџи у свеју, јростјо имају јрриродну јојрребу да имају своје судсјиво. Треба им неко ко ће своја јолиџичка убеђења да сџтави исјред судијских.“ (жена судија, велики јрад)

Периоди које судије идентификују као фазе опструкције, донекле се поклапају са поделом Весне Ракић-Водинелић на три раздобља у односу државе према судској власти и њеној независности.⁴⁰ Испитаници су сагласни да је време од оснивања Друштва судија до промене власти 2000. године, било обележено снажним притисцима који су се огледали у: медијским саопштењима против Друштва судија и истакнутих чланова, одбијањем регистрације овог струковног удружења, разрешењима виђенијих чланова, анимозитетом и подозрењем међу колегама судијама које нису биле чланови струковног удружења итд.

„Када је Друштво било основано, у јочетјку није било велико, ја је најбољи начин био да ја елиминишејте. Незаконитјо је разрешен скоро цео Ујравни одбор и рад Друштва је замро... Нашим орјанизовањем доказали смо јраћанима да нисмо аисолуџине слује режима и да се залажемо за оно за шџа се декларатјивно залаже свака власџи – независно и нејрисјрасно судсјиво. За тјо смо јлашџили цену.“ (мушкарац судија, велики јрад)

Током периода од 2000. године до 2008. године, који је претходио реформи правосуђа, расте популарност Друштва судија међу колегама судијама који нису чланови удружења, а и власт их у одређеним ситуацијама види као партнере – позивани су да учествују у радним групама за израду закона, уважавани су њихови предлози итд.⁴¹

„Држава само у рејџким ејизодама није ојсџруирала наш рад... Почеком 2001. јодине су сви, ја и судије, схвајшле како би било добро да јостјану чланови Друштва, јер се у јјом моменју јушња Друштва судија јрближила јушњаи водећих јолиџичара“ (жена судија, велики јрад)

40 За наведена три раздобља ауторка оригинално користи следеће називе: „Зрело доба Милошевићевог ауторитатизма“, „Заметање демократске власти“ и „Нови српски легализам“. Вид.: Весна Ракић-Водинелић, „Којим путем до ка владавине закона? – Анатомија разарања треће држане власти у Србији“, *Рејублика*, бр. 476–477, 2010.

41 Испитане судије највише истичу предлог о дисциплинској одговорности судија, који је на њихову иницијативу и инсистирање прихваћен.

Када је тадашња власт увидела да судије неће подржати предстојећу реформу судства, чланови Друштва судија доживљавани су као опоненти, па чак и као непријатељи власти. Када је Друштво судија дало подршку нереизабраним колегама⁴² и јавно говорило о последицама, сада већ, противуставног (ре)избора, суочило се са разним реперкусијама по струковно удружење као такво, али и по његове чланове.⁴³

„Имам ујисак да држава јесте ојсиурирала наш рад јер је Друштво све време указивало на проблеме, незаконитости и аномалије целој реизбора, а показивани су буквално као државни непријатељи.“ (жена судија, средњи рад)

У земљи где постоји традиција контроле судства од стране извршне власти, потоња је, према мишљењу испитаника, на разне начине опструирала сваки напор Друштва судија да се дефинишу јасни критеријуми по којима је спроведен (ре)избор. Ангажман Друштва судија да се заштите незаконито разрешене колеге и, уосталом сама струка, до те мере је банализован да је представљен као покушај спречавања реформи за унапређење правосуђа.

„Докле јој се њихови интереси додугарају са нашим, дојле нас додржавају, а када нам се разликују онда ће мало заборавити на нас... а када им не одговарамо, када и даље држимо своје ставове, тада пресјају да нас дозивају, консултују...“ (жена судија, велики рад)

На основу претходно наведеног изводи се јасан закључак – сваки пут када су се интереси Друштва судија поклапали са интересима власти, Друштво судија и власт су сарађивали. Са друге стране, када су државни интереси били супротстављени интересима Друштва судија, и што је оно више указивало на грешке и неправилности у поступању државе, Друштво судија је било маргинализовано и рад је био опструран на претходно наведене начине.

42 Пре свега се мисли на стратешку одлуку тадашњег Управног одбора Друштва судија Србије, донету ноћ уочи саопштавања резултата реизбора, да упркос резултатима (ре)избора, све судије које су до тада биле чланови овог струковног удружења то и остану без обзира да ли су прошле реизбор или не. Касније и јавна подршка, иступање у средствима јавног информисања, обавештавање страних партнера и подршка европских институција, за коју испитаници сматрају да је била од пресудног значаја за њихово враћање на функцију.

43 Перцепција одређеног броја чланова је да нису прошли реизбор управо због свог чланства у Друштву судија, али то ће бити предмет неког другог рада.

2. Државно финансирање – (не)зависност Друштва судија Србије?

Друштво судија је организовано као непрофитна и невладинна организација, која се финансира из чланарина и међународних пројеката за које аплицира.⁴⁴ Показало се да су ови ресурси ограничени и недовољни, па се поставља питање да ли подршка државе треба да остане само усмена или конкретизирана кроз неки вид материјалне помоћи? С друге стране, да ли би финансирање из државне касе угрозило аутономију Друштва судија и отворила врата спољним притисцима, злоупотребама и утицајима? Ставови испитаника нису били јединствени.

а) Један од аргумената којима су испитаници бранили своје становиште да *државно финансирање не би угрозило независност* Друштва судија, односио се на јако руководство на челу удружења – људе од интегритета, који би били брана евентуалним утицајима. Саговорници верују да би управни кадар Друштва судија одолео притисцима, што може да наговести да они можда сматрају да ће притисака свакако бити, али је руководство то које ће се изборити са њима.

„Мислим да сада са оваквим руководством у Друштву судија не би. То су просито људи који су оистали и у оним најтежим временима када нису имали ни подршку ни финансијска средства... држава треба да финансира, а неки покушај утицаја државе би утивари зависио од кредибилитета људи који су на функцијама у удружењу.“ (жена судија, мали траг)

Додатни аргумент који су испитаници наводили био је тај да финансијска подршка државе може само да ојача струку и мотивише и друге судије да својим ангажовањем допринесу раду овог струковног удружења.

„Мислим да не би угрозило. Када држава даје плаћу судијама, на тај начин не угрожава независност. Мислим да би то допринело да се већи број судија учлани ако држава даје финансијску помоћ удружењу кроз неке новчане донације и неке друге користи.“ (мушкарац судија, средњи траг)

Присутан је и став испитаника да, када би се нашао одговарајући модус финансирања (унапред загарантована сума, тачно предвиђена

44 Месечна чланарина у Друштву судија износи 0,5% од основице плате (нпр. на плату од 125.000 дин, износ чланарине је 600 дин.). Удружење се у почетку финансира само из чланарина, а касније и од пројеката за које су аплицирали код USAID-а, Холандске амбасаде, ОЕБС-а, Фондације за отворено друштво и других.

намена, просторије за рад⁴⁵ итд.), то би могло само да унапреди правосуђе.

„Држава айсолућно йреба да йомоине... да се йокаже добра воља. Рецимо зашћо не инвестйирайи у нешћо шћо се зове Кућа йравосућа или било шћа шћо може да буде инфрасйрукйурна инвестйиција у објекай... неке йросйорије за рад, или коришћене лейовалишћа, огмаралишћа... „ (мушкарац судија, мали йрад)

б) Постоје и супротстављена мишљења испитаника који верују да би финансирање из државне касе уйрозило независосй струковних удружења. Они се ослањају на досадашњу историју комуникације са законодавном и извршном влашћу и сматрају да би се створио „брисани простор“ за злоупотребе, јер финансијер диктира начин рада.

„Ја сам айсолућно йротйив йоћа да се ми финансирамо из државне касе. Чим вас неко йлаћа, огмах има йраво и да се меша. Мешају се и овако кад нас не йлаћају, а замислийе да нас йлаћају?“ (жена судија, мали йрад)

Овај став деле и други испитаници који верују да потпуно ослањање на један извор прихода ствара зависност која може бити злоупотребљена. Сматрају да због тога не треба ни аплицирати, нити се ослањати на било какву финансијску подршку државе.

„Није добро да се Друшћиво судија Србије, у сйћуацији када има сйаййус невладине орйанизације, финансира од сййране државе. Друћо би било када би йроменили оквир и када би се йаранйовала финансијска средсйва која би била сййурна и сййална, да не зависййе од државе.“ (мушкарац судија, велики йрад)

Такође, постоји страх да би се можда унутар самог удружења појавиле „пукотине“, те би људи почели да се ангажују са основним мотивом стицања финансијске добити, што до сада није био случај.

„Мислим да би држава йражила нешћо заузврай. Одйкринуло би врайа коруйцији унућар друшћива, ойворило йййћања

45 Подаци које је прикупило Друштво судија у сарадњи са Светским удружењем судија у оквиру упитника „Enhancing the Position of Legal Professional Associations towards European Standards – Questionnaire on role and status of Legal Professional Associations (LPA) of Judges and Prosecutors“, спроведеног 2011. године међу удружењима – чланицама показало је да у Француској, држава помаже рад струковних удружења давањем просторија на бесплатно коришћене у оквиру зграде Министарства правде. У Мексику, држава помаже рад удружења судија кроз унапред предвиђену суму за пројекте који се одобравају на годишњем нивоу. У осталим удружењима, из земаља које су доставиле податке о својим законским решењима (Чешка, Пољска, Словенија и Казахстан), чланарине су основни извор прихода и код неких значајну улогу играју спонзорства.

водећих позиција у Друштва судија Србије сигурно...“ (мушкарац судија, велики град)

Основна визија Друштва судија јесте да буде партнер државе у унапређењу рада правосуђа, али и да укаже на евентуалне грешке државе у спровођењу таквих реформи. Бојазан испитаника да би ослањање на државу касу, као основни и једини извор финансија, створило зависност удружења и онемогућило представнике струке да јавно критикују власт, јесте оправдана. С друге стране одређена фиксна сума за коју би удружења аплицирала може само да помогне и ојача професију, те је стога разумљив опречан став испитаника. Поставља се питање зашто држава до сада није предложила неки оквир у коме би се помогао развој судијске професије, али без нарушавања аутономије удружења?

3. Измена Закона о судијама у погледу права на удруживање

Према угледу на нека инострана решења,⁴⁶ Друштво судија је предложило измену члана 7 Закона о судијама у погледу права на професионално удруживање. Идеја је била да се председнику довољно репрезентативног удружења судија које има више од 700 чланова, дозволи да одсуствује у трајању од 80 сати месечно, а заменику председника, председнику управног одбора и заменику председника управног одбора право на плаћено одсуство у трајању од 40 сати месечно ради обављања функције у удружењу. Такође, до десет чланова управног одбора имало би право на плаћено одсуство у трајању од 10 сати месечно, ради обављања функције у удружењу. Право на сразмерно мање плаћено одсуство имали би представници удружења које има мање од 700 чланова.⁴⁷

Узимајући у обзир да овај предлог није прихваћен, преовлађује мишљење испитаника да је ово *механизам ојсџрукције* оличен у сету закона којима се отежава рад професионалних удружења.

46 Предлог је рађен по угледу на решење у Француској, где судије имају право да се уместо целодневног рада у суду, посвете раду на унапређењу струковног удружења чији су чланови. Сходно репрезентативности удружења, седам судија који обаљају руководећу функцију у удружењу имају право да сваког радног дана, 8 сати дневно, раде у интересу удружења односно да четрнаест судија ради 4 сата дневно.

47 Иницијатива за промену постојећег Закона о судијама, долази од чланова удружења јер већину активности обављају у своје слободно време, а за оне активности које су у току радног времена, судије морају да користе дане од годишњег одмора и да траже дозволу од председника суда. Вид.: Предлози Друштва судија Србије у вези са радном верзијом Закона о изменама и допунама Закона о судијама достављеном 13. 2. 2012. године упућени Министарству правде и државне управе.

„Држава, извршина власти, на више начина ојсџруира наш рад и свакога ко се бори за независности судства. Она то не ради случајно, већ врло суйшшно, кроз правосудни сисџем, иако што се у закон инсџалирају механизми који онемоућавају нормалан сџруковни рад удружења.“ (жена судија, средњи брад)

Сама чињеница да држава није препознала значај удруживања показала је да није заинтересована за унапређивање положаја судија. Недовољним уважавањем односно директним игнорисањем предлога који би ојачали струку, конкретно поменутог предлога за измену члана 7 Закона о судијама, држава није показала довољно разумевања за професију.

„Жао ми је што није било слуха да се то евенџуално размошри и да се нађе неко средње решење, комџромис. Не мора бити број дана, можда умањење норме или неки други начин како би нам се олакшао јосао. Не видим зашто то држава није брхвашила, не видим који је разлог, јер то је релативно мали број људи свештан својих обавеза и одговорности.“ (судија мушкарац, велики брад)

Саговорници верују да је ово уобичајен однос власти према удружењима – прво траже да се о нечему изјасне, а онда то игноришу без икаквог образложења. Неки су нагостили да је можда ова тишина довољно гласна да судије чују да се иза тог занемаривања крије страх од превелике аутономије и независности и да није паметно ојачавати неког ко ће вас стално критиковати и подсећати на грешке.

4. Плурализам удружења судија у Србији

Осим Друштва судија Србије, које има најдужу традицију, у Србији постоје још три струковна удружења судија: Удружење судија прекршајних судова Републике Србије, Форум судија Србије и Асоцијација жена судија Србије. Поставља се питање како чланови Друштва судија доживљавају умножавање судијских удружења. Да ли ће то, по њиховом мишљењу, на неки начин утицати на јачање струке или ће пак поделити припаднике професије? Имајући у виду да је ово осетљиво питање где судије треба да искажу свој став у односу на колеге из исте струке, присутно је неслагање у одговорима испитаника:

а) Једна група испитаника сматра да је слобода удруживања *тараншована законом* и да „здрава“ конкуренција може бити од значаја за сва удружења, те је свако добродошао да се придружи у борби за остваривање независног судства.

„Треба млади људи са више времена да учесћивују... видим да има добрих идеја које ми приметићемо али не стићемо да реализирамо. Радујем се што се окупилају и заједнички решавају проблеме. Добро је што имамо исте циљеве.“ (жена судија, мали бирач)

б) Преовлађује став испитаника који верују да само уједињени и сложни могу да постигну више, те да би свако даље разједињавање, па чак и на овој начин у виду плурализма деловања и мишљења, могло додатно да ослаби и овако „рањену“ струку.

„То није добро, јер се заштитници правосудја разумују. Зашто не бисмо деловали сви заједно ако имамо исте циљеве?... лакше је манипулисати мањим партикуларним деловима који самим тим имају мању снагу... не требамо да се усмињавамо. Вероватно је то неко из власти смислио, како би нас ослабио.“ (мушкарац судија, велики бирач)

Верују да је можда држава на неки начин мотивисала и помогла њихово оснивање како би се ослабио рад постојећег удружења.

„Могуће је да се заштити од стране извршне власти намерно прави једна инфлација удружења.“ (мушкарац судија, велики бирач)

Један део саговорника показује подозрење према овом симптоматичном настајању нових удружења у тренутку када Европска унија притиска државу да не сарађује довољно са струковним удружењима.

„Не видим разлог да се формира ново удружење када тренутно само Друштво судија има легионарије, способности, резултате и квалитет... Држава формирањем нових удружења одолева припадцима Европске уније да не сарађује довољно са струковним удружењима.“ (жена судија, велики бирач)

Већинско мишљење испитаника је да плурализам судијских удружења није неопходан, уз објашњење да свако разједињавање слаби и овако ослабљену струку. Подозрење које је показала већина судија доприноси ставу да се представници струке осећају угрожено и да је потребно интензивно радити на јачању ове гране власти.

V Закључак

Узимајући у обзир неспоран значај струковног удруживања судија за друштво у целини, као и за развој саме професије и њених чланова, за очекивати је да држава гарантује независност судија у погледу права

на професионално удруживање. Испитивањем различитих механизма којима држава може да штити или угрози ово право, уочава се неколико трендова у ставовима испитаника.

1. Када је реч о томе *да ли држава подржава или ојстџуира рад Друштва судија*, нико од испитаника није рекао да постоји државна подршка – резултати недвосмислено показују да се однос креће од амбивалентног ка опструкцији. Мишљења су подељена у смислу да је опструкција трајно обележје сваке власти или само у случају када се интереси удружења не поклапају са интересима власти. Саговорници који однос државе дефинишу као амбивалентан наговештавају да се иза таквог односа крије пасивна опструкција.

2. У вези са ставом о *предностима и манамa државног финансирања струковних удружења*, скоро половина испитаника сматра да би то угрозило независност, јер онда Друштво судија не би могло отворено и јавно да указује на евентуалне грешке власти. Друга група испитаника сматра да би то било добро, пожељно и да би знатно олакшало рад удружења и то означавају као начин да држава помогне јачање и развој судијске струке.

3. Што се тиче неприхватање предлога за *измену Закона о судијама у погледу права судија на удруживање*, преовлађује схватање да држава није показала довољно слуха за потребе судијске професије. Декларативно уважавање, а онда игнорисање предлога који се тичу напредовања и развоја професије и овај, по речима испитаника, „убичајено незаинтересован однос“, неки од њих тумаче као прикривену опструкцију.

4. Када је у питању мишљење судија о *оснивању нових удружења судија*, већинско становиште испитаника је да држава заговара и помаже оснивање нових удружења у циљу слабљења постојећег удружења судија. Према њиховим речима, струковно удружење судија, чији су они чланови, покушава да одржи нужну противтежу константним настојањима политичких структура да инструментализују судство за своје потребе и на све начине покушава да спречи даље урушавање правосудних институција.

На основу наведеног намеће се закључак да је перцепција већине испитаника да се судство, као гарант правде у једном друштву, и судије, налазе у незавидном положају. Судије не осећају подршку државе и сматрају да је њихово професионално удруживање било опструковано на разне начине. Осим притисака којима је било изложено Друштво судија Србије као ентитет, велики број испитаника је и лично испаштао управо због свог чланства у удружењу. Неприхватање предлога који долазе директно из струке показује да држава није препознала да је јачање судијске професије од националног значаја. Финансијска подршка која

је изостала само потврђује претходну тврдњу. Неповерење у мотиве оснивања нових удружења и страх од даљег разједињавања струке иде у прилог ставу да испитане судије не осећају да могу да се ослоне на државу.

Коначно, резултати истраживања указују да, по свему судећи, држава нема интерес за постојањем јаког и независног судства. Ефикасно и самостално правосуђе није подложно притисцима и одолева свим претњама, и као такво не оставља простора за контролу којој свака извршна власт, директно или индиректно, тежи. Зато јака струка и едуковани појединци удружени око заједничких циљева, који могу бити брана недозвољеним утицајима, нису оно чему стреме власти у Србији од оснивања Друштва судија до данас.

Без обзира на ограничен узорак, тј. мали број испитаника, и чињеницу да су у истраживању пристале да учествују судије од интегритета коју су спремне да отворено говоре о овој теми, релевантност рада огледа се у упућивању на трендове у ставовима испитаника и у отварању нових питања и дилема. Било би интересантно истражити даље на који начин би држава могла другачије да се односи према струковним удружењима у Србији да би чланови удружења имали утисак да их држава више подржава.

Valerija GROZDIĆ, M.A.

Teaching Associate at the Faculty of Law University of Belgrade

STATE RELATIONSHIP TO PROFESSIONAL ASSOCIATION OF JUDGES – THE CASE OF JUDGES’ ASSOCIATION OF SERBIA

Summary

The paper deals with personal independence of judges and tries to answer the question how truly Serbian judges are independent to achieve their right on professional association. It analyzes only the case of the Judges’ Association of Serbia and the relation of legislative and executive authority towards members and the association as an entity, from its foundation to the first half of 2016. Through in-depth semi-structured interviews with twenty members of the most representative association of judges in Serbia and throughout series of questions, this paper tried to determine the attitude of respondents on whether and how the state supports or obstructs their organization and activities, or else, it has an indifferent relation. The author does not address the potential solutions of the problem. The goal of the research is to present opinions, attitudes and experiences of representatives of the judiciary who considered to be obstructed in various ways by the state and that they can not associate without side influences and pressures.

Key words: *profession of judges, professional associating, Judges’ Association of Serbia, executive, legislature.*